

Predgovor urednika

Svakodnevno smo putem medija svjedoci raznih demonstracija i prosvjeda širom Europe i svijeta. Bune se studenti, radnici, nezaposleni, nerijetko i umirovljenici. Svi zajedno u borbi protiv eksploatacije od strane državnih ili lokalnih moćnika i njihovih nepravednih zakona i odredbi. Nekad ti prosvjedi završe brzo, nekad znaju trajati danima, pa čak i mjesecima, nekad završe mirno, samo uz glasne povike i parole prosvjednika, nekad dođe do žestokih (nerijetko i krvavih) sukoba prosvjednika i policije, nekad daju rezultata, a nekad i ne.

Ono što je najvažnije bitno da se održavaju, da se glas potlačenog i izrabljivanog naroda čuje, makar i na ulici jer samo na taj način možemo doći do bolje i svjetlije budućnosti, te ostvariti bolju egzistenciju sebi, svojoj djeci, unucima i generacijama koje dolaze. Da, tako je to u Europi i svijetu.

Ali, što je sa drugima? Sa nama? Mi se ponašamo kao da živimo u zemlji u kojoj demokracija cvjeta a blagostanju kraja nema, a ne u zemlji u kojoj vladaju bijeda, laž, korupcija, socijalne nepravde, u kojoj ogroman broj ljudi ne radi, veliki broj jedva preživljava ili živi ispod granice siromaštva. Ukratko, živimo u državi u kojoj je običan mali građanin na svaki način zgažen. Bezvrijedan.

Mi smo bijesni, nezadovoljni, poniženi, ali ne radimo ništa da stanje promjenimo. Zadovoljavamo se time što nekoliko hrabrih ljudi svojim oštrim perima ili javnim nastupima seciraju i kritiziraju aktualnu vlast i tako spašavaju našu savjest i dostojanstvo. Mi nismo sposobni da organiziramo ili podržimo bilo kakvu akciju. Nismo sposobni za solidarnost.

Upravo zbog toga ovako i živimo. Promjene se neće dogoditi same od sebe. Za njih se trebamo sami izboriti. Nama je potreban Stefan Hesel i njegova lekcija iz građanske hrabrosti i neposlušnosti.

Ova kratka brošura spoj je izvadaka iz knjige 'Pobunite se!' (Indignez-vous) gore spomenutog autora; francuskog diplomata, člana Pokreta otpora u 2. svjetskom ratu i jednog od suosnivača Deklaracije o ljudskim pravima, i osobnog stava urednika ovog digitalnog izdanja. Nadam se da će svima koji je budu čitali barem malo 'otvoriti oči' i dati dodatne hrabrosti da se suprostave svakom obliku eksploatacije i izrabljivanja u današnjem društvu.

D. P.

U Londonu, gdje sam se u ožujku 1941. godine pridružio generalu De Gaulleu, čuo sam da je Nacionalno vijeće Pokreta otpora izradilo program – prihvaćen 15. ožujka 1944. godine – kojim je oslobođenoj Francuskoj predložilo skup načela i vrijednosti na kojima bi počivala moderna demokracija naše zemlje.

Ta načela i te vrijednosti danas su nam potrebniji nego ikada. Dužnost je svih nas da bdijemo nad našim društvom kako bi ono ostalo društvo na koje ćemo biti ponosni: ne ovo društvo ljudi bez papira, društvo progona, društvo etiketiranja imigranata, ne ovo društvo gdje dovodimo u pitanje pravo na mirovinu i tekovine socijalnog osiguranja, ne ovo društvo
u kojem su mediji u rukama bogatih...

Prisjetimo se, tada je ustanovljeno socijalno osiguranje kakvo je Pokret otpora želio, kao što je bilo zacrtano njegovim programom: »potpuni plan socijalnog osiguranja koji će svim građanima osigurati sredstva za život u svim slučajevima kada sami nisu u mogućnosti pribaviti si ih radom«; »mirovina koja ostarjelim radnicima omogućuje da dostojanstveno
prožive svoje preostale dane«. Izvori energije, struja i plin, ugljenokopi i velike banke su nacionalizirani. To program također potvrđuje: »povratak naciji velikih monopoliziranih sredstava za proizvodnju, plodova zajedničkog rada, izvora energije, ruda, osiguravajućih društava i velikih banaka«; »uspostavljanje istinske ekonomske i socijalne demokracije koja podrazumjeva oduzimanje ekonomske vlasti velikim ekonomskim i financijskim feudalnim sustavima«. Opći interes mora imati prednost nad osobnim interesom, pravedna raspodjela bogatstava stvorenih radom mora imati prednost nad moći novca. Pokret otpora predlaže »racionalnu organizaciju privrede koja jamči podređivanje osobnih interesa općim i
oslobođena je od strukovne diktature ustanovljene po ugledu na fašističke države«, a privremena vlada Republike na sebe preuzima njezino ostvarenje.

Istinskoj demokraciji potreban je nezavisan tisak; Pokret otpora to zna i zahtjeva, braneći »slobodu tiska, njezinu čast i nezavisnost od države, moći novca i stranih utjecaja«. No, baš se to danas nalazi u opasnosti.

Pokret otpora tražio je »stvarnu mogućnost pristupa obazovanju najvišeg stupnja za svu francusku djecu«, bez diskriminacije, a reforme predložene 2008. godine u suprotnosti su s tim tim projektom. Mladi nastavnici, čiju borbu podupirem, odbili su ih primjeniti te su im za kaznu smanjene plaće. Oni su se rasrdili, bili »neposlušni«, procjenili su te reforme pretjerano udaljenima od ideala republikanske škole, pretjerano u službi društva novca i procjenili su da one više ne razvijaju dovoljno stvaralački i kritički duh.

Danas su osporeni svi temelji socijalnih tekovina Pokreta otpora.

Gnjev je motiv za otpor

Usuđuju se reći nam da država više ne može osigurati troškove tih građanskih prava. Ali kako danas može nedostajati novca za održavanje i produljenje tih mjera, kada se proizvodnja

bogatstava znatno povećala od oslobođenja, razdoblja u kojem je Europa bila razorena? Osim ako je uzrok tomu to što moć novca, kojoj se Pokret otpora toliko odupirao, nikad nije bila ovako velika, drska, sebična, sa svojim vlastitim slugama čak i u najvišim sferama države. Banke, koju su sada privatizirane, brinu se ponajprije za svoje dividende i pretjerano visoke plaće svojih upravitelja, a ne za opći interes. Jaz između najsiromašnijih i najbogatijih nikada nije bio tako velik, a utrka za novcem i suparništvo nikada toliko ohrabrivani.

Temeljni motiv Pokreta otpora bio je gnjev. Mi, veterani Pokreta otpora i borbenih snaga Slobodne Francuske, mi pozivamo mlade generacije da živnu i prenesu naslijeđe Pokreta otpora i njegove ideale. Poručujemo im: nastavite, pobunite se! Odgovorni političari, ekonomisti, intelektualci i cjelokupno društvo ne trebaju odustati niti se dati impresionirati aktualnom međunardnom diktaturom financijskih tržišta koja prijeti miru i demokraciji.

Svima vam želim, svakome među vama, da nađete svoj vlastiti motiv za pobunu! On je dragocjen. Kada vas netko razljuti kao što je mene razljutio nacizam, postajete ratoborni, snažni i angažirani. Pridružujete se povijesnoj struji, a velika povijesna struja mora se nastaviti zahvaljujući svima nama. Ta struja teče prema većoj pravdi i većoj slobodi, ali ne onoj nekontroliranoj, slobodi lisice u kokošinjcu. Prava, koja je 1948. godine zacrtala Opća deklaracija, univerzalna su. Ako sretnete nekoga tko ih nema, sažalite se nad njim i pomozite mu da ih stekne.

Velika je odgovornost čovjeka koji se ne može pouzdati ni u vlast niti u boga. Naprotiv, treba se angažirati u ime svoje odgovornosti kao ljudskog bića. Moj urođeni optimizam, zbog kojega sam sve što se može poželjeti smatrao ostvarivim, vodio me prema Hegelu.

Hegelijanizam dugu povijest čovječanstva tumači kao smislenu: čovjekova sloboda napreduje malo po malo. Povijest je sačinjena od niza šokova, ona je razmatranje izazova.

Povijest društva napreduje i na kraju, kada čovjek dostigne svoju potpunu slobodu, imamo demokratsku državu u njenom idealnom obliku.

Ravnodušnost je najgori stav

Razlozi za pobunu mogu se danas činiti manje jasnima ili pak svijet previše složenim. Tko zapovijeda, tko odlučuje? To nije uvijek lako razlučiti među svim strujama koje nama upravljaju. Nemamo više posla s malobrojnom elitom čije djelovanje jasno razumijemo. Ovo je golem svijet, za koji ispravno osjećamo da je međuzavisan. Povezani smo kao nikada prije. Ali u ovom svijetu ima nepodnošljivih stvari. Da bismo to vidjeli, treba dobro gledati i tražiti. Mladima govorim: potražite pa ćete naći. Najgori je stav ravnodušnost, kazati »ja tu ništa ne mogu, snalazim se«: takvim ponašanjem gubite jedan od bitnih sastojaka koji vas čini čovjekom. Jedan od neophodnih sastojaka: sposobnost da se pobunite i angažman koji iz toga proizlazi.

Već sada možemo prepoznati dva velika nova izazova:

1. Golemi jaz koji postoji između jako siromašnih i jako bogatih koji neprestano raste. To je

inovacija 20. i 21. stoljeća. Danas jako siromašni zarađuju jedva dva dolara dnevno. Ne smijemo dopustiti da se taj jaz još više produbi. Sama ta činjenica trebala bi potaknuti na angažman.

2. Ljudska prava i stanje u kojem se nalazi naš planet. Poslije oslobođenja imao sam priliku surađivati na izradi Opće deklaracije o pravima čovjeka koju su Ujedinjeni narodi prihvatili 10. prosinca 1948. godine u Parizu, u palači Chaillot. Komisija za ljudska prava tada je brojila pedeset i četiri države članice Ujedinjenih naroda, a ja sam bio njen sekretar. Glavni cilj i izazov pri sastavljanju te deklaracije je bio: osloboditi se prijetnji kojima je totalitarizam pritisnuo čovječanstvo. Da bismo ih se oslobodili, morali smo postići da se države članice UN-a obvežu na poštivanje općih prava. To je bio način da osujetimo argument pune suverenosti kojim se država može koristiti pri vršenju zločina protiv čovječanstva na svom tlu. To je bio slučaj sa Hitlerom koji se smatrao gospodarom svoje zemlje, ovlaštenim da počini genocid.

I premda ta deklaracija ima deklarativno, a ne pravno značenje, ona je od 1948. godine do danas odigrala veliku ulogu; vidjeli smo kako joj pribjegavaju kolonizirani narodi u svojoj borbi za nezavisnošću; ona je oplodila svijest ljudi u njihovoj borbi za slobodom.

Sa zadovoljstvom ustanovljujem da su se tijekom posljednjih desetljeća umnožile nevladine organizacije i društveni pokreti poput Attaca (Društva za oporezivanje financijskih transakcija), FIDH-e (Međunarodne federacije liga za ljudska prava), Amnestyja... koji su aktivni i uspješni. Očito je da danas ako želimo biti učinkoviti, moramo djelovati umreženo i profitirati od svih modernih sredstava komunikacije.

Nenasilje, put koji moramo naučiti slijediti

Svi smo svjesni situacije u Palestini (pojasu Gaze) ili u Libiji. Tamošnji sukobi izazivaju gnjev. Nažalost danas terorizam sve više prevladava. Svakom normalnom čovjeku jasno je da je terorizam neprihvatljiv, ali valja priznati da kada smo okupirani vojnim snagama beskrajno nadmoćnima našima, reakcija naroda može biti samo nasilna.

U poimanju beznađa, nasilje valja shvatiti kao žaljenja vrijedan svršetak situacija neprihvatljivih za one koji ih trpe. Dakle, možemo reći da je terorizam oblik beznađa i da je to beznađe negativan pojam. Ne bismo se trebali prepuštati beznađu, trebali bismo se nadati.

Beznađe je poricanje nade. Ono je razumljivo, gotovo bih rekao da je prirodno, ali ipak nije prihvatljivo. Jer njime ne postižemo rezultate koje bi eventualno mogla proizvesti nada.

Mada danas to tako ne izgleda uvjeren sam da budućnost pripada nenasilju, izmirenju različitih kultura. Tim će putem čovječanstvo morati prijeći sljedeću etapu. Tu se slažem sa Sartreom, ne možemo oprostiti teroristima koji bacaju bombe, ali ih možemo razumjeti.

Sartre je 1947. godine napisao: »Uviđam da je nasilje, u kojem god se obliku manifestiralo, znak neuspjeha. Ali to je neizbježan neuspjeh jer živimo u svijetu nasilja. I premda je točno da je pribjegavanje nasilju i dalje nasilje koje riskira da se time perpetuira, istina je je i da je to

jedini način da ga se prekine.« Ja bih tomu dodao da je sigurnije sredstvo obustave nasilja – nenasilje.

Treba razumjeti da nasilje okreće leđa nadi. Trebamo mu pretpostaviti nadu, nadu u nenasilje. To je put koji moramo naučiti slijediti. Na strani ugnjetača, jednako kao i na strani potlačenih, treba doći do pregovora kako bismo uklonili opresiju; to će nam osigurati život u svijetu bez terorista. Zato ne treba dopustiti da se u nama nagomila previše mržnje.

Poruka jednog Mandele, jednog Martina Luthera Kinga u potpunosti je podesna u svijetu koji je nadišao sukob ideologija i osvajački totalitarizam. To je poruka nade u sposobnost modernih društava da nadiđu sukobe uzajamnim razumjevanjem i budnom strpljivošću. Da bismo to postigli, trebamo se utemeljiti na pravima čije kršenje, pa ma koji bio počinitelj, treba izazvati naš gnjev. Oko tih prava nema nagodbe.

Za miroljubivu pobunu

Produktivistička misao koju donosi Zapad povukla je svijet u krizu iz koje valja izaći radikalnim raskidom s ispadima koji traže »uvijek više« u području financija, ali također u području znanosti i tehnologija. Krajnje je vrijeme da prevlada briga za moral, pravdu i trajnu ravnotežu. Jer prijete nam najveći rizici. Oni mogu prekinuti ljudsku pustolovinu na planetu koji može postati nemoguć za život čovjeka.

Ali ostaje istina da je od 1948. godine došlo do velikog napretka: dekolonizacija, kraj aparthejda, raspad Sovjetskog Saveza, pad Berlinskog zida. Nasuprot tomu, prvo desetljeće 21. stoljeća bilo je razdoblje nazadovanja. To nazadovanje objašnjavam dijelom predsjednikovanja Georga Busha, zatim jedanaestim rujna i kobnim potezima koje su zbog toga poduzele Sjedinjene Američke Države, poput vojne intervencije u Iraku. Snašla nas je ekonomska kriza, ali nas nije navela da pokrenemo novu razvojnu politiku. Također, summit u Kopenhagenu protiv globalnog zatopljenja nije izrodio istinsku politiku za očuvanje planeta. Nalazimo se na granici između strahota prvog desetljeća i mogućnosti idućih. Ali treba se nadati, uvijek se treba nadati. Devedesete godine prošlog stoljeća bile su izvor velikog napretka.

Ujedinjeni narodi organizirali su konferencije poput one 1992. godine u Riju o zaštiti okoliša, ili one 1995. godine u Pekingu o položaju žena, a u rujnu 2001. godine, na inicijativu generalnog sekretara Ujedinjenih naroda Kofija Annana, 191 zemlja članica prihvatila je deklaraciju o »Osam milenijskih razvojnih ciljeva«; po kojoj se naročito obvezuju na smanjenje svjetskog siromaštva za polovinu do 2015. godine. Jako mi je žao što se ni Obama ni Europska unija još uvijek nisu iskazali u onome što bi morao biti njihov doprinos stvaralačkoj fazi, oslanjajući se na ove temeljne vrijednosti.

Kako zaključiti ovaj poziv na pobunu? Prisjećajući se da je doista nacizam poražen 1945. godine, zahvaljujući žrtvama naše braće i sestara iz Pokreta otpora i Ujedinjenih naroda u borbi protiv fašističkog barbarstva. Ali ta prijetnja nije u potpunosti nestala i naš bijes protiv nepravde još uvijek je netaknut.

Ne, ta prijetnja nije u potpunosti nestala. Zato se uvijek prisjećamo »istinske miroljubive pobune protiv masovnih sredstava komunikacije koji kao vidokrug našoj mladosti predlažu samo masovnu potrošnju, prezir prema slabijima i prema kulturi, sveopću amneziju i pretjerano natjecanje svih protiv svih«.

Onima koji i koje će izgraditi 21. stoljeće, s ljubavlju poručujemo:

»STVARATI ZNAČI ODUPRIJETI SE. ODUPRIJETI SE ZNAČI STVARATI.«

OPĆA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA (1)

usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda rezolucijom br. 217 /III
10. prosinca 1948. godine

Preambula

Budući da je priznanje urođenog dostojanstva te jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske obitelji temelj slobode, pravde i mira u svijetu,

budući da je nepoštivanje i zanemarivanje ljudskih prava rezultiralo barbarskim postupcima koji vrijeđaju savjest čovječanstva i da je izgradnja svijeta u kojemu će ljudska bića uživati slobodu govora i uvjerenja te biti slobodna od straha i neimaštine, proglašena najvećom težnjom svih ljudi,

budući da je bitno ljudska prava zaštititi vladavinom prava, kako čovjek ne bi morao pribjeći, kao krajnjem sredstvu, pobuni protiv tiranije i ugnjetavanja,

budući da je bitno promicati razvoj prijateljskih odnosa među narodima,

budući da su narodi Ujedinjenih naroda u Povelji ponovno potvrdili svoju vjeru u temeljna ljudska prava, u dostojanstvo i vrijednost ljudske osobe i jednaka prava muškaraca i žena te odlučili promicati društveni napredak i bolje uvjete života u većoj slobodi,

budući da su se države članice obvezale da u suradnji s Ujedinjenim narodima osiguraju promicanje općeg poštovanja i primjene ljudskih prava i temeljnih sloboda,

budući da je opće razumijevanje tih prava i sloboda od najvećeg značaja za puno ostvarenje te obveze,

u ovom času, stoga,

---

(1) Službeni prijevod teksta Opće deklaracije o ljudskim pravima do danas nije objavljen na hrvatskom jeziku te je povodom obilježavanja 60-te godišnjice Opće deklaracije o ljudskim pravima izrađen ovaj prijevod dr. Dubravke Šimonović, na temelju brojnih prethodnih

neslužbenih prijevoda te službenog prijevoda Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja u jednom dijelu sadrži istovjetne pojmove.

Opća skupština proglašava

Opću deklaraciju o ljudskim pravima kao zajedničku tekovinu svih naroda i nacija, kako bi svaki pojedinac i svako tijelo u društvu, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, težili da poučavanjem i obrazovanjem promiču poštovanje ovih ljudskih prava i sloboda te kako bi se postupnim domaćim i međunarodnim mjerama osiguralo njihovo opće i djelotvorno priznanje i primjena među narodima država članica i među narodima na područjima pod njihovom jurisdikcijom.

Članak 1.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću te trebaju jedna prema drugima postupati u duhu bratstva.

Članak 2.

Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji bez razlike bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovina, rođenje ili drugi status. Nadalje, ne smije se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili područja kojemu neka osoba pripada, bilo da je to područje neovisno, pod starateljstvom, ne-samoupravno, ili mu je na neki drugi način ograničen suverenitet.

Članak 3.

Svatko ima pravo na život, slobodu i osobnu sigurnost.

Članak 4.

Nitko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu; ropstvo i trgovina robljem zabranjuju se u svim njihovim oblicima.

Članak 5.

Nitko se ne smije podvrgnuti mučenju ili okrutnom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni.

Članak 6.

Svatko ima pravo da ga se svugdje pred zakonom priznaje kao osobu.

Članak 7.

Svi su pred zakonom jednaki i svi imaju pravo na jednaku pravnu zaštitu, bez ikakve diskriminacije. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu od bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija, kao i od svakog poticanja na takvu diskriminaciju.

Članak 8.

Svatko ima pravo na djelotvorno pravno sredstvo pred nadležnim domaćim sudovima zbog djela kojima su povrijeđena njegova temeljna prava zajamčena ustavom ili zakonom.

Članak 9.

Nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom uhićenju, zatvaranju ili izgonu.

Članak 10.

Svatko je jednako ovlašten na pravično i javno saslušanje od strane neovisnog i nepristranog suda radi utvrđivanja njegovih prava i obveza, i bilo koje kaznene optužbe protiv njega.

Članak 11.

1. Svatko optužen za kazneno djelo ima pravo da ga se smatra nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom u javnom postupku u kojem su mu pružena sva jamstva potrebna za obranu.

2. Nitko ne može biti proglašen krivim za bilo koje kazneno djelo počinjeno bilo kojim činom ili propustom koje, u času počinjenja, po unutrašnjem ili međunarodnom pravu nije bio predviđeno kao kazneno djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno.

Članak 12.

Nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, obitelj, dom ili dopisivanje, niti napadima na njegovu čast i ugled. Svatko ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada.

Članak 13.

1. Svatko ima pravo na slobodu kretanja i boravka unutar granica svake države.

2. Svatko ima pravo napustiti svoju i bilo koju drugu zemlju i vratiti se u svoju zemlju.

Članak 14.

1. Svatko pred progonom ima pravo tražiti i dobiti utočište u drugim zemljama.

2. Na to se pravo ne može pozivati u slučaju progona koji su izravna posljedica nepolitičkih zločina ili djela protivnih ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda.

Članak 15.

1. Svatko ima pravo na državljanstvo.

2. Nitko ne smije biti samovoljno lišen svoga državljanstva niti mu se smije uskratiti pravo na promjenu državljanstva.

Članak 16.

1. Punoljetni muškarci i žene imaju pravo stupiti u brak i osnovati obitelj bez ikakvih ograničenja glede rase, državljanstva ili vjeroispovijedi. Oni su ovlašteni na ista prava prilikom sklapanja braka, u braku i tijekom razvoda.

2. Brak se može sklopiti samo uz slobodan i potpun pristanak osoba koje namjeravaju stupiti u brak.

3. Obitelj je prirodna i temeljna društvena jedinica, i ima pravo na zaštitu društva i države.

Članak 17.

1. Svatko ima pravo vlasništva samostalno ili u zajednici s drugima.

2. Nitko ne smije biti samovoljno lišen svojeg vlasništva.

Članak 18.

Svatko ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi; to pravo uključuje slobodu promjene vjeroispovijedi ili uvjerenja i slobodu da pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijed ili uvjerenje bogoslužjem, poučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

Članak 19.

Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja i slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice.

Članak 20.

1. Svatko ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.

2. Nitko se ne smije prisiljavati na pripadanje nekoj udruzi.

Članak 21.

1. Svatko ima pravo sudjelovati u upravljanju svojom zemljom neposredno ili preko slobodno izabranih predstavnika.

2. Svatko ima pravo na jednak pristup javnim službama u svojoj zemlji.

3. Volja naroda je temelj državne vlasti; ta se volja mora izražavati na povremenim i poštenim izborima, koji se provode uz opće i jednako pravo glasa, tajnim glasovanjem ili nekim drugim jednako slobodnim glasačkim postupkom.

Članak 22.

Svatko kao član društva ima pravo na socijalnu sigurnost i ovlašten je, putem državnih napora i međunarodne suradnje te u skladu s organizacijom i mogućnostima svake pojedine države, na ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i slobodan razvoj njegove osobnosti.

Članak 23.

1. Svatko ima pravo na rad, slobodan izbor zaposlenja, pravedne i primjerene uvjete rada i na zaštitu od nezaposlenosti.

2. Svatko bez ikakve diskriminacije ima pravo na jednaku naknadu za jednak rad.

3. Svatko tko radi ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj obitelji osigurava život dostojan čovjeka i koja se prema potrebi dopunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite.

4. Svatko ima pravo osnivati i pristupati sindikatima kako bi zaštitio svoje interese.

Članak 24.

Svatko ima pravo na odmor i slobodno vrijeme, uključujući razumno ograničenje radnih sati i periodični plaćeni dopust.

Članak 25.

1. Svatko ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove obitelji, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na sigurnost u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili nekog drugog nedostatka sredstava za život u uvjetima koji su izvan njegove kontrole.

2. Materinstvu i djetinjstvu pripada posebna skrb i pomoć. Sva djeca, bila ona rođena u ili izvan braka trebaju uživati istu socijalnu zaštitu.

Članak 26.

1. Svatko ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje mora biti besplatno, barem na osnovnom i temeljnim stupnjevima. Osnovno obrazovanje mora biti obvezno. Tehničko i stručno obrazovanje mora biti opće dostupno, a visoko obrazovanje mora biti jednako dostupno svima na osnovi uspjeha.

2. Obrazovanje mora biti usmjereno punom razvoju ljudske osobnosti i jačanju poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ono mora promicati razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo među svim narodima, rasnim ili vjerskim grupama te podupirati djelovanje Ujedinjenih naroda na održavanju mira.

3. Roditelji imaju pravo prvenstva u izboru vrste obrazovanja za svoju djecu.

Članak 27.

1. Svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu zajednice, uživati u umjetnosti i sudjelovati u znanstvenom razvoju i njegovim koristima.

2. Svatko ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koja proizlaze iz bilo kojeg znanstvenog, književnog ili umjetničkog djela kojemu je autor.

Članak 28.

Svatko ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojemu se prava i slobode utvrđene ovom Deklaracijom mogu potpuno ostvariti.

Članak 29.

1. Svatko ima obveze prema zajednici u kojoj je moguć slobodan i cjelovit razvoj njegove osobnosti.

2. U korištenju svojih prava i sloboda svatko može biti podvrgnut samo onim ograničenjima koja su utvrđena zakonom, isključivo radi osiguranja potrebnog priznanja i poštivanja prava i sloboda drugih te radi ispunjenja pravednih zahtjeva morala, javnog reda i općeg blagostanja u demokratskom društvu.

3. Ta se prava i slobode ni u kojem slučaju ne smiju koristiti protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda.

Članak 30.

Ništa se u ovoj Deklaraciji ne može tumačiti tako da podrazumijeva pravo bilo koje države, grupe ili osobe da poduzmu bilo koju aktivnost ili izvrše bilo koji čin kojim se poništava neko od ovdje utvrđenih prava i sloboda.

Ovdje može biti Vaša reklama